

УДК [378.147:371.3]:78.071.1

Никон О. К.*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МУЗИКАНТА

Стаття присвячена проблемі впровадження в навчальний процес підготовки музиканта сучасних методів навчання, які ґрунтуються на формуванні компетенцій майбутнього викладача. В статті розглядається інтерактивна модель навчання з дисципліни “Методика викладання фахових дисциплін” для студентів спеціальності “Музичне мистецтво”, форми і методи проведення практичних занять за інтерактивною технологією.

Ключові слова: *інтерактивні технології навчання, інтерактивна взаємодія, практичне заняття-конференція, практичне заняття-дискусія, дидактична гра, рольова гра, тренінг.*

В сучасному вищому навчальному закладі значна увага приділяється організації навчального процесу в умовах кредитно-трансферної системи, розробці програм підготовки фахівців за новітніми технологіями, кінцевий результат яких – формування знань, умінь і навичок, зазначених у освітньо-кваліфікаційних характеристиках. Нові форми організації навчального процесу диктують і нові методи роботи зі студентами, а саме, інтерактивну модель навчання, яка передбачає взаємодію викладача і студента, впровадження таких форм практичних занять як дидактичні, рольові ігри, дискусії, диспути тощо.

Проблеми, які стоять перед викладачами вищої школи, широко обговорюються на сторінках преси, в дослідженнях науковців та в педагогічних колективах вузів. Так, Г. Падалка визначає методологічні орієнтири, якими слід керуватись у виборі методів мистецького навчання. Це – гуманістична спрямованість, національна основа мистецької освіти, особистісно-орієнтований підхід до мистецького навчання, забезпечення системності, мистецького навчання [3, с. 63].

У працях Г. П'яtkової, Е. Пехоти, О. Глотова розроблені сучасні інтерактивні технології та методика їх застосування у вищій школі. Об'єктом досліджень Г. Козлової, Т. Клубнікової є компетентнісний підхід до навчання студентів. Автори доводять, що вирішення цього завдання “...забезпечить впровадження освіти, орієнтованої на компетенції”, тому що саме вони “...стають відправною точкою у складанні навчальних планів, формуванні методик навчання і системи діагностики якості освіти” [1, с. 83]. Такий підхід до підготовки фахівців впроваджений зі спеціальностей економіко-управлінського профілю. Він може бути підґрунтям для розробки програм з інших напрямків підготовки, в тому числі мистецьких. Вивчення сучасних методик викладання напряму музичного мистецтва є предметом досліджень Я. Сверлюка, В. Буцяк, Н. Цюлюпи та інших. Незважаючи на значну кількість досліджень цієї проблеми, особливості впровадження в навчальний процес інтерактивних методів навчання у підготовці музикантів залишаються маловивченими.

Метою статті є висвітлення проблеми впровадження в навчальний процес підготовки музиканта сучасних методів навчання, які ґрунтуються на формуванні компетенцій майбутнього викладача. В статті розглядається інтерактивна модель навчання з дисципліни “Методика викладання фахових дисциплін” для студентів спеціальності “Музичне мистецтво”, форми і методи проведення практичних занять за інтерактивною технологією.

Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів. Це співвідношення, взаємонавчання (колективне, групове), де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих та виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і умінь, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу викладачу стати справжнім лідером студентського колективу. Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного

* © Никон О. К., 2012

учасника навчального процесу над іншим, так і однієї думки над іншою. Під час інтерактивного навчання студенти вчать бути демократичними, спілкуватися між собою та іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення [4].

Такі підходи до навчання не є новими у методиках викладання фахових дисциплін для студентів спеціальності “Музичне мистецтво”, таких як спеціалізований вокал, диригування, ансамбль, хоровий та оркестровий класи та інші. Забезпечення діалогової взаємодії викладача зі студентами є домінуючою та специфічною умовою в процесі навчання музиці. Навчальний процес в системі музичної освіти можна визначити як організоване спілкування між тими, хто має високий рівень знань і тими, хто їх здобуває. В результаті такої взаємодії відбувається засвоєння знань, набуття необхідних для майбутнього митця вмінь і навичок, засвоєння і створення мистецького досвіду, і від того, на яких засадах побудовано таку взаємодію, залежить успішність навчання [2].

Специфіка і зміст навчання музиканта диктує і форму організації пізнавальної діяльності – інтерактивну, яка має конкретну, передбачувану мету створити для студента комфортні умови навчання. Очевидно, що розробка навчальних програм з даних дисциплін за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу має свої особливості – особисто-орієнтований підхід на засадах діалогової взаємодії викладача і студента.

Розглянемо як застосовуються інтерактивні методи навчання з дисципліни “Методика викладання фахових дисциплін”, що читається для студентів спеціальності “Музичне мистецтво” у Рівненському державному гуманітарному університеті. В таблиці дана структура програми, тематика, визначені питання для обговорення, форми проведення занять, види поточного контролю, оцінка роботи студентів за 100-бальною шкалою, компетенції, які формуються.

№	Тема заняття	Питання для обговорення	Форма проведення занять	Вид поточного контролю / кількість балів	Компетенції, які формуються
1	Основні засади Болонської декларації 2 год – лекційні, 2 год – практичні	1. Цілі Болонської декларації 2. Загальна характеристика ECTS 3. Принципи впровадження ECTS у ВНЗ 4. Вимоги до впровадження ECTS у ВНЗ 5. Призначення кредитів ECTS	Лекція, робота в малих групах (МГ) в інтерактивному режимі, дискусія	Оцінювання за результатами роботи студентів / 0-10 балів	Ознайомлення з основними засадами Болонської декларації, загальною характеристикою ECTS, принципами впровадження в навчальний процес, її ключовими документами
2.	Оновлення змісту фахової підготовки музиканта за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу. Інтерактивні технології навчання. 2 год – лекційні, 4 год – практичні	1. Які особливості впровадження ECTS в підготовці музиканта? 2. Які вимоги до складання програм з фахових дисциплін 3. Модульно-рейтингове оцінювання знань студентів	Лекція, дискусія	Оцінювання за результатами роботи студентів / 0-10 балів	Ознайомлення з особливостями впровадження ECTS в підготовці музиканта, вимогами складання програм та модульно-рейтингового оцінювання знань і навичок студентів
		4. Чому інтерактивне заняття? 5. Структура інтерактивного заняття	Мінілекція, міжгруповий діалог	Оцінювання за результатами роботи студентів / 0-10 балів	Усвідомлення особливостей інтерактивного заняття. Уміння визначити структуру інтерактивного заняття
		6. Як провести інтерактивне заняття з методик викладання фахових дисциплін за визначеною структурою	Практичне заняття-конференція	Оцінювання за результатами роботи / 0-10 балів	Здатність провести інтерактивне заняття з методик викладання фахових дисциплін

3	Сучасні принципи музичного навчання. Пріоритетні тенденції сучасної музичної освіти 2 год – лекційні 2 год – практичні	1. Методологічні засади мистецької освіти 2. Перспективні напрямки музичної освіти 3. Сучасні принципи музичного навчання	Лекція / дискусія	Оцінювання за результатами дискусії / 0-10 балів	Усвідомлення сучасних принципів та пріоритетних тенденцій музичного навчання
		4. Методи музичного навчання	Дидактична гра	Оцінювання за результатами роботи в МГ / 0-20 балів	Уміння працювати сучасними методами навчання з фахових дисциплін
4	Взаємини вчителя і учня – сучасний погляд на проблему 2 год – лекційні 2 год – практичні	1. Типи взаємин вчителя і учня	Лекція, тренінг	-	Усвідомлення особливостей професійної діяльності виклад.
		2. Розробка комунікативних аспектів навчальної стратегії з мистецьких дисциплін	Рольова гра “Педагогічна майстерність”	Оцінювання за результатами участі в грі / 0-15 балів	Здатність до досягнення діалогових засад взаємодії вчителя і учня. Розрізняти види тренінгових вправ і вміння застосовувати їх на практиці
5	Розвиток індивідуальності учня – основа сучасних методик викладання фахових дисциплін 4 год – практичні	1. Музичні здібності дітей 2. Розвиток індивідуальності учня 3. Розробка індивідуального плану учня за умовною характеристикою	Міні лекція Практичне заняття “Снігова куля”	Оцінювання за результатами рольової гри / 0-15 балів	Уміння визначити музичні здібності учня Здатність визначити план дій для розвитку індивідуальності учня Уміння розробити індивідуальний план учня
6	Форми організації музично-педагогічного процесу 6 год - практичні	1. Форми організації музичних занять в системі спеціалізованої музичної освіти 2. Специфіка уроків мистецтва, структура, вимоги до проведення 3. Педагогічні умови навчання 4. Педагогічна оцінка результатів навчання	Мінілекція. Рольова гра “Відкрите заняття”	Оцінювання за результатами роботи	Ознайомлення зі специфікою структури та вимогами до проведення занять. Уміння працювати з учнем. Уміння професійно формулювати свої думки

Ця навчальна дисципліна покликана сформувати у студентів знання сучасних методів викладання фахових дисциплін, вміння оперувати ними в своїй професійній діяльності. Прислухавши лекції, студенти на практичних заняттях приступають до обговорення тем. Ефективному засвоєнню матеріалу сприяє форма організації навчального процесу, яка базується на методах інтерактивного навчання. Для роботи зі студентами пропонуються різні форми проведення відповідно до їх тематики та мети: дискусії, дидактичні, рольові ігри, тренінги [5].

Кожне заняття розроблено за схемою:

- а) тема заняття;
- б) мета заняття;
- в) надання необхідної інформації;

- г) інтерактивна вправа;
- д) підбиття підсумків оцінювання результатів навчання;
- е) рекомендована література.

Розглянемо, як приклад, практичні заняття за темою “Оновлення змісту фахової підготовки музиканта за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу. Інтерактивні технології навчання”. На дану тему відводиться 2 години лекційних, 4 години практичних занять. Зазначимо, що в процесі лекції були розглянуті питання: особливості впровадження ECTS в підготовці музиканта, вимоги до розробки програм, модульно-рейтингове оцінювання, структура інтерактивного заняття, інтерактивні технології навчання. Програмою дисципліни передбачено 2 практичних заняття – дискусія та практичне заняття-конференція.

Заняття 1.

Мета: усвідомлення активної і інтерактивної моделі навчання, визначення форм і методів інтерактивного навчання.

Надання необхідної інформації та методичних рекомендацій до проведення дискусії.

Перед тим, як застосувати таку форму занять викладач повинен підготувати студентів: навчити їх висловлювати свою думку, аргументувати її, ставитись толерантно до своїх партнерів.

Питання для дискусії:

1. Сутність активної та інтерактивної моделі навчання.
2. Чому інтерактивне заняття?
3. Які форми інтерактивних занять можна застосовувати у викладанні фахових дисциплін?
4. Які інтерактивні методи характерні для фахових програм?

Важливо, щоб ці запитання були визначені напередодні, щоб дати студентам можливість озброїтись необхідною інформацією.

Інтерактивна вправа – дискусія.

Це – центральна частина заняття, метою якої є засвоєння навчального матеріалу. Усвідомлення студентами отриманих результатів досягаються за допомогою дискусії. На даному занятті використовуємо таку популярну нині форму взаємодії як “снігова куля”, яка “...допомагає організації особистісно зорієнтованого навчання” [4, с.11]. Вище зазначені питання обговорюємо спочатку індивідуально, а потім у парі з поступовим збільшенням кількості учасників, намагаючись висловити якомога більше думок. В процесі дискусії студенти під керівництвом викладача доходять до спільної думки щодо значення інтерактивної моделі навчання, форм і методів навчальної діяльності, які можуть бути застосовані у викладанні даної дисципліни. В кінці заняття викладач обов’язково підводить підсумки та оцінює результати роботи студентів.

Заняття 2.

Мета: вміння застосовувати інтерактивні технології на практиці. Ми обираємо форму взаємодії – практичне заняття-конференцію.

Надання необхідної інформації, методичні рекомендації до проведення практичного заняття-конференції.

На практичному занятті-конференції студенти “перевтілюються” в дослідників конкретної проблеми – як провести інтерактивне заняття з “Методики викладання гри на музичних інструментах”, “Методики викладання постановки голосу”, “Методики викладання дисциплін аудіо технічного циклу”. Студентів розділяють на дослідників-доповідачів, опонентів, учасників конференції. Викладач може бути координатором-споглядачем. Головне завдання – підготувати студентів до участі у конференціях різного рівня. Виступи учасників оцінюються колективно.

Інтерактивна вправа – практичне заняття-конференція.

1. Оголошення тематики доповіді.
2. Розподіл ролей.

3. “Доповідачі” виступають з повідомленнями, де повинні бути висвітлені:

- а) назва дисципліни;
- б) тема;
- в) правильно обраний інтерактивний метод для конкретного виду занять, що визначається його метою, особливостями матеріалу;
- г) структура заняття, кожний його етап і доцільність використання групової взаємодії;
- д) проблема для розв’язання та шляхи її вирішення.

4. “Опоненти” обговорюють повідомлення спільно з “доповідачем” та групою, оцінюють результати обговорення.

Метою такої взаємодії є трансформація теоретичних знань у практичний аспект, усвідомлення основних закономірностей професійної діяльності викладача. Окрім того студенти вчаться професійно висловлювати свої думки, набувають навичок у проведенні інтерактивного заняття, уміння обрати його структуру та методи викладання [4].

В процесі вивчення методики за запропонованою технологією є можливість для педагогічної імпровізації, а саме – відповідно до обраної тематики можливість обирати інші методи інтерактивної взаємодії. Наприклад, практичні заняття з вищезазначеної теми можна проводити також у формі рольової гри, яка передбачає розподіл ролей учасників на викладача та учнів, за методом “портфоліо” та за допомогою техніки акваріуму. Ці аспекти ще досліджуються автором.

Підсумовуючи все вищезгадане, відзначимо, що використання інтерактивних методів навчання у вивченні фахових методик ефективно впливає на формування компетенцій викладача, сприяє всебічному розвитку особистості, здатну професійно діяти в сучасних умовах. Практичне заняття, що базується на основі інтерактивних методик, дозволяє за невеликий проміжок часу показати студентам практичне використання інтерактивних методів викладання з фахових дисциплін.

Однак, проблеми, що розглядаються в дослідженні потребують всебічного вивчення і вдосконалення. Така робота передбачає чітке обґрунтування і визначення критеріїв модульно-рейтингового оцінювання знань студентів, що, безперечно, надалі стимулює їх навчальну роботу.

На нашу думку, такий підхід активізує студентів, викличе зацікавленість у вивченні дисципліни.

Список використаних джерел

1. Козлова Г., Кублікова Т. Компетентісний підхід до навчання студентів і викладачів // Вища школа. – 2011. – № 4 – С. 83-93.
2. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання фахових дисциплін / Падалка Г. М. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
3. Освітні технології: [навчально-методичний посібник / заг. ред. Пехоти О. М.]. – К. : А.С.К., 2001. – 77 с.
4. П’яткова Г. П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. П. П’яткова. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 120 с.
5. П’ятакова Г. П., Глотов О. Л. Інтерактивні методики та специфіка їх застосування у вищій школі: методичний посібник [для студентів та магістрантів гуманітарних спеціальностей] / Г. П. П’яткова, О. Л. Глотов. – Тернопіль: Studia metodologica, 2002. – 20 с.

The article is devoted to the problem of introduction in the educational process of studying musicians contemporary methods of teaching which based on the forming of competence of the future teaches. The interactive model of studying subject “Methods of Teaching Specialized Disciplines” for students of “Music Art”, forms and methods of conducting practical training using interactive technology are represented here.

Key words: *interactive technologies, interactive interaction, practical training-conference, practical training-discussion, didactic play, role play, training.*